

Список використаних джерел:

1. Комарова О.Л. Культура и коммуникативная деятельность//Міжнародна науково-практична конференція «Нове у філології сучасного світу» – Львів, 2014. – С. 55-59.
2. Костик Л. Б., Доскач С.С., Батринчук З.Р., Платаш Л.Б. Міжкультурна комунікація у процесі професійної підготовки майбутніх психологів та педагогів. Електронний ресурс: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1079/%D1%81%D1%82.%D0%94%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%87%D0%A1.%2C%20%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%20%D0%9B.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Міжкультурна комунікація. Електронний ресурс: <https://azbyka.com.ua/uk/mezhkulturnaya-kommunikatsiya/>
4. Становлення міжкультурної комунікації як наукової дисципліни. Електронний ресурс: https://stud.com.ua/90289/kulturologiya/stanovlennya_mizhkulturnoyi_komunikatsiyi_naukovoyi_distiplini

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-280-0-17>

Коломієць Т. В.

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри соціології,*

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Весельська В. А.

студентка бакалаврату,

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ДІАЛОГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Будучи одним з фундаментальних механізмів формування соціальних зв'язків та регулювання життєдіяльності соціуму, соціокультурна комунікація виступає однією з базових характеристик суспільства. Цим зумовлена включеність даного феномену у поле дослідницьких інтересів широкого кола науковців: соціологів, культурологів, педагогів.

Освітнє середовище – це той соціальний простір, де відбувається не тільки процес кумуляції і передачі знань, а і реалізується соціалізація особистості шляхом засвоєння соціокультурних практик в ході соціокультурної комунікації. Комунікація в межах освітнього середовища неминуче стикається з викликами, пов'язаними з конфліктами. Під конфліктами ми розуміємо зіткнення протилежно спрямованих інтересів, цінностей, позицій, що проявляється в процесі соціокультурної комунікації. Відштовхуючись від їх природи і причин, можна виділити такі основні види конфліктів:

1. Конфлікти через нестачу ресурсів. Вважається, що їх найлегше вирішити. Наприклад, сварка може виникнути через нестачу підручників, навчального приладдя, а також через нестачу уваги вчителя чи когось із однолітків. Тобто, під ресурсами ми маємо на увазі як матеріальні, так і нематеріальні блага, значимі для учасників освітнього процесу.

2. Конфлікти, що пов'язані із бажаннями, реалізація яких суперечить бажанням інших. Це може бути прагнення влади, лідерства, самоствердження (одна із найрозповсюдженіших причин конфліктів між однолітками в межах класу).

3. Конфлікти, що виникають через особистісні цінності. Вирішити такий конфлікт найважче. Коли наші цінності ставлять під сумнів, наш мозок відчуває загрозу для життя і змушує нас оборонятися будь-якими способами [1:100].

В контексті нашої розвідки, ми акцентуємо увагу на труднощах і викликах соціокультурної комунікації в освітньому середовищі, спричинених конфліктами та на евристичному потенціалі діалогу як інструменту, що сприяє подоланню цих труднощів.

Одна із важливих типів соціокультурної комунікації в освітньому середовищі – комунікація вчитель-учень. Саме через цю взаємодію діти з раннього віку вчаться співіснувати з оточенням. Соціальна роль вчителя не обмежується передачею знань, вчителі є наставниками, «соціально значимими іншими», які допомагають ефективному засвоєнню соціокультурних цінностей та норм, оптимальному проходженню процесів соціалізації та адаптації. Важливо, щоб вчителі та діти знайшли спільну мову. Як правило, людина, яка ставиться до нас зверхньо, недоброзичливо, не буде викликати у нас позитивні емоції та бажання з нею співпрацювати чи взагалі спілкуватися. Тому вчитель повинен бути фахівцем не лише у професійному викладенні матеріалу, а і досконало знати основи психології та особливості роботи з дітьми різного віку.

Вчитель, під час соціокультурної комунікації в освітньому середовищі, може займати основні комунікативні позиції:

1. Позиція «над». Головним та активним суб'єктом є вчитель. Саме він керує ситуацією, будує плани та проявляє ініціативу. Учні відводяться роль пасивного об'єкта.

2. Позиція «під». Тут все навпаки. Більш активні учні, вони навіть можуть почуватися головними і зверхньо ставитися до вчителя. Обидві вищезазначені комунікативні позиції є джерелом виникнення конфліктних ситуацій в освітньому середовищі.

3. Позиція «на рівних». Вчитель та учень спілкуюся на партнерських засадах. Вони обоє активні, поважають один одного. Також виявляють ініціативу і стараються зробити їхню співпрацю цікавою та ефективною.

Саме рівноправна, партнерська позиція під час комунікації є основою ефективного спілкування і базою для діалогу як інструменту врегулювання конфліктів у соціокультурній комунікації в освітньому середовищі. Під діалогом ми розуміємо, слідом за відомим американським дослідником комунікації Джоном Даремом Пітерсом, «найвищу форму людського спілкування». На думку вченого, перевага цього типу соціокультурної комунікації полягає у «двосторонності та інтерактивності» [2:41].

Інтерактивність, двосторонність, рівноправність діалогової комунікації лягла в основу однієї з найновіших і найперспективніших форм врегулювання конфліктів у освітньому середовищі – шкільної медіації.

Конфлікт можна вирішити різними способами. Основними є застосування сили, апелювання до закону та звернення до потреб та інтересів. Досягти результату «виграш – виграш», задовільнивши потреби обох учасників з допомогою перших двох методів фактично не можливо. Для конфліктів у освітньому середовищі такий результат буде провокувати напружену атмосферу. Між тим, підтримка позитивного психологічного клімату під час освітнього процесу є важливим елементом його повноцінного функціонування. У школі часто стаються конфлікти. Щоб їх вирішення було правильним, з мінімальними негативними наслідками застосовують медіацію.

Медіація – процедура врегулювання конфліктів. Здійснюється вона з допомогою посередника – медіатора, який є незалежним та не може займати позиції жодної зі сторін. Це ненасильницький метод, в основі якого лежить діалог. Учасники самостійно шукають вирішення, щоб кожна зі сторін була задоволена вирішенням ситуації. Немає тих хто виграв і тих хто програв, відсутні незадоволені прийнятим рішенням, оскільки рішення приймається спільно учасниками медіаційної процедури.

Процес класичної медіації включає у себе попередні консультації, визначення медіабельності конфлікту, зустрічі з учасниками разом чи окремо, підписання договору. У закладах середньої освіти можна застосовувати дві програми: «Шкільна медіація» та «Медіація однолітків».

Перший вид програми – класична процедура, яка відбувається за участі дорослої людини. Медіатором може виступати соціальний педагог чи психолог а також безпосередньо спеціаліст-медіатор. Таким способом можна вирішити конфлікти між різними представниками навчального процесу. Шкільна медіація допомагає швидко вирішити конфліктну ситуація, при цьому не залучати владні структури, адміністрацію.

«Медіація однолітків» запроваджується для вирішення конфлікту «учень-учень». У цьому процесі медіатором виступає школяр. Попередньо дітям проводять тренінг та ознайомчі лекції про медіацію та конфлікти. Учні отримують цінні знання про вирішення та поведінку під час конфлікту. У подальшому вони допомагають врегульовувати конфлікти серед своїх однолітків, не залучаючи до цього процесу педагогів та психологів. Діти відчувають відповідальність та вчать ся вземодіяти. Також це є хорошою профілактикою конфліктів.

Як бачимо, евристичний потенціал діалогу у формі медіації під час врегулювання конфліктів є досить високим. Тому важливо всебічно популяризувати діалог і медіацію як інструменти трансформації і врегулювання конфліктів як в освітньому середовищі, так і у інших сферах соціокультурної комунікативної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Глуханюк І.Р., Кіліченко О.І. Конфлікт в шкільному середовищі початкової школи / І.Р. Глуханюк, О.І. Кіліченко // Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали четвертої науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. Випуск 5. Бердянськ, Вінниця, Івано-Франківськ, Кам'янець-Подільський, Київ, Кропивницький, Полтава, Умань, 2018 – С.96-102

2. Пітерс Дж. Д. Слова на вітрі: історія ідеї комунікації / Пер. з англ. А. Ішенка / Джон Дарем Пітерс. – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 302 с.